

Oponentnský posudek na doktorskou dizertační práci

„Kvalita demokracie na argentinské periferii: případy Chaca a Corrientes“

Autor: Mgr. Ondřej Plachý

Vedoucí práce: doc. Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.

Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta

Doktorský program Politologie, obor Latinskoamerická studia

Ondřej Plachý podle vlastního vyjádření v přiložených tezích dizertační práce reaguje „na současnou poptávku po žánru *subnacionální politiky*“, avšak vstupuje také na pole diskusí o kvalitě demokracie, o možnostech a způsobech jejího měření, a v kontextu soudobých obav z koroze tradičních i nových demokracií také o podmínkách úspěchu demokratizačních či dedemokratizačních procesů. Obrácení pozornosti na subnacionální úroveň, na níž se v politologické literatuře kvalita demokracie studuje zřídka, je podnětné a představuje jeden z hlavních přínosů celé práce.

Výraznou devizou autorova bádání je terénní výzkum přímo v jedné ze dvou studovaných provincií, dobrá znalost argentinského politického i socio-kulturního prostředí a v neposlední řadě také vytvoření a využití sítě kontaktů, jež umožnila sběr „dat“ ve formě rozhovorů pro etnografický výzkum. Na první pohled sympaticky působí i ambice kombinovat výzkumné metody ze dvou ontologických a epistemologických tradic, jež bývají považovány za vzájemně vylučné a těžko slučitelné (jde o spíše kvantitativně zaměřenou obsahovou analýzu textu a převážně kvalitativně interpretované výstupy z rozhovorů). Dalším z pozitiv předložené dizertace je pečlivá formální úprava s minimem typografických nešvarů či pravopisných chyb.

Dizertační práce Ondřeje Plachého však trpí také více či méně závažnými nedostatky, jež prvotní pozitivní dojem bohužel postupně rozrušují. V následujících pasážích se pokusím objasnit mé hlavní námitky, vždy se snahou o jejich doložení konkrétními příklady.

Dizertační práce je vyhotovená v českém jazyce, bude obhajována na českém akademickém pracovišti a vznikla v rámci studia doktorského programu Politologie. Ačkoliv plně respektuji autorovo právo vybrat si odbornou literaturu, o níž se chce opírat, je spíše na škodu, že nijak nereflektuje domácí výzkum v oblasti subnacionální anebo latinskoamerické politiky. Důvody, proč by napojení na domácí produkci práci prospělo, jsou přinejmenším dvojí:

1. Pokud se autor nerozhodne (byť i dílčí) výsledky svého bádání převést do některého z relevantních cizích jazyků, jeho práce zůstane „odsouzena“ k dostupnosti pouze domácímu publiku. To však již vede vlastní diskusi k danému tématu a autor se tak z ní sám vylučuje (vedle prací z týmu kolem Tomáše Kosteckého ze Sociologického ústavu AV ČR si dále vybavují např. výzkum Karla B. Müllera, který se zabýval vlivem lokálních politických elit na demokratizaci a ne/formování prodemokratické politické kultury, přičemž součástí bádání jeho týmu byla – stejně jako tomu je v dizertaci O. Plachého – také obsahová analýza lokálních periodik).
2. Autor by si obeznámeností s domácím výzkumem ušetřil práci s překlady některých pojmů (např. jím zmiňovaný „široký popis“ coby výzkumná strategie, kterým patrně

myslí Burawoyovu „*extended case method*“, již např. Jakub Grygar zdařile přeložil jako „rozšířenou případovou metodu“; pro zmiňovaný „politický soud“ – *juicio político* – se v češtině standardně používá kupříkladu překlad ústavní žaloba nebo jednoduše *impeachment*; o *Consejo de Magistratura* autor tvrdí, že v češtině pro tento orgán neexistuje ekvivalent, což není pravda přinejmenším od snah ministra spravedlnosti Otakara Motejla z přelomu tisíciletí takový orgán – Nejvyšší radu soudnictví – do českého soudního systému zakomponovat).

S výše uvedenou poznámkou souvisí pro mě „nesnesitelná lehkost“ autorova zacházení s odbornými koncepty, pojmy a nakonec i metodami (k tomu více později). S mnoha klíčovými pojmy Ondřej Plachý operuje bez hlubšího zohlednění jejich významu v odborném jazyce. Např. jím často zmiňované „politické rodiny“ a „klany“ používá jako synonyma, podobně klade rovnítko mezi adjektiva „demokratický“ a „liberální“ nebo spjení jako „kvalita demokracie“ a „míra demokratičnosti“. Rozpaky vyvolává i označování ústavou časově omezených vlád některých guvernérů za „režimy“ bez dalšího vysvětlení toho, proč by obměna vládnoucí garnitury měla automaticky vést k ustavení svébytného režimu. Řádné volby provinčních parlamentů, při nichž se pravidelně obměňuje jen polovina mandátů, nesprávně označuje za „doplňovací volby“ a například post předsedy vlády, kterým argentinský prezidentský systém skutečně disponuje, poměrně kostrbatě překládá jako „šéf prezidentovy vlády“. Podiv vzbuzuje i ploché vymezení efektivitu vládnutí důrazem na rychlost prosazení rozhodnutí.

V návaznosti nelze nezmínit občasné „prosakování“ španělštiny do některých formulací. Nejde jen o výše zmíněného „šéfa prezidentovy vlády“ či „politické rodiny“, ale např. i o „projekty připravené legislativou“ (myšleno návrhy zákonů – *proyectos de ley*), fakcionalismus namísto frakcionářství, či obraty typu „sociální kontrola sídlí“, „v atmosféře značené předchozí spoluprací“ ad. Místy lze narazit na stylisticky notně kostrbaté a obsahově vágní formulace, jako např. „*Ve svém měření se orientoval na liberální a demokratické základní komponenty moderních reprezentativních liberálních demokracií.*“ (str. 19), „*Jedním z politických nástrojů Tato Romera Ferise byl jeho otevřený způsob boje proti svým politickým oponentům.*“ (str. 30), „*Díky dobrým vztahům s federální vládou a s prezidentkou Cristinou Kirchner úspěšně získávat dodatečné prostředky přímo z federální úrovně, které mu pomáhaly posilovat PJ a současně i sebe jako politika, který zajistí Corrientes dostatečné prostředky od federální vlády.*“ (str. 36).

Jsem si jistý, že mnohé formulační neobratnosti mohly být odstraněny, pokud by autor věnoval více pozornosti závěrečné redakci svého textu. Stylistické lapsy jsou v tomto ohledu menším problémem, rušivěji působí slabá provázanost jednotlivých částí dizertační práce. Ondřej Plachý opakovaně odkazuje na údajně dříve zmíněné informace, aniž by ale o nich v předchozím textu taková zmínka byla (např. na str. 36 „*Jak jsem již uvedl, tento deník [El Libertador] patřil peronistickému politikovi a bývalému poslanci...*“ – nic takového dříve zmíněno nebylo; na str. 40 autor věnuje poměrně rozsáhlý prostor tzv. *autoconvocados*, přičemž o překlad tohoto pojmu se pokouší až na str. 43; na straně 58 operuje se zkratkou TdC, jejíž význam odhalí až na str. 162, podobně již od strany 42 opakovaně používá výraz „strongmeni“, avšak až na str. 149 se vyjadřuje ke svým důvodům pro jeho používání; na str. 154 autor tvrdí, že „*Aplikace Migdalova pohledu na situaci v provincii La Rioja musí vycházet z již několikrát zmiňované procedurální definice...*“, nicméně do té doby je zmiňována pouze „procedurální definice chování médií“, která do kontextu problému rozebíraném na daném místě nezapadá). To, že v anotaci autor uvádí, že časový rámec jeho studie je období let 1983-2015, v Úvodu na

str. 1 to je 1983-2017 a v první kapitole (str. 6) zase 1983-2016, je jen další z příkladů absence pozorné redakční práce.

Důslednější revize vlastního textu by výrazně napomohla stravitelnosti zejména druhé kapitoly, kterou autor zahltil informacemi, z nichž řadu považuji za vcelku irelevantní (např. že se guvernérovi Capitanichovi familiérně přezdívá „Coqui“, příp. přímá citace vyjádření jeho budoucí bývalé manželky). V proudu výkladu historického kontextu se čtenář velmi rychle utápí, pevnou půdu pod nohama ale ztratil i autor, jenž např. na str. 33 mylně uvádí Colombiho jako guvernéra, který byl odvolán z funkce. Bez problémů lze přijmout autorův předklad, že i zdánlivě banální interakce mohou formovat postoje vůči státu, avšak když autor na str. 174 uvádí, že *„Ludmila se dle svých slov dostávala často do konfliktu s uklízečkou, která chodila do práce jen občas a kradla čisticí prostředky a další vybavení kanceláří.“*, kladu si otázku, zda se při zkoumání kvality demokracie už na hraně banality neocitl autorův výzkum.

K nepřehlednosti druhé kapitoly podle mého soudu přispělo její chronologické strukturování (s nepochopitelným časovým překryvem v názvech podkapitol 2.1.4 a 2.1.5) v případě provincie Corrientes. To bohužel přirozeně svádí k toku vyprávění s proudem času bez jasnější vazby na analyzované problémy. Část věnovaná provincii Chaco se již snaží o tematičtější přístup, avšak ani zde není výběr některých událostí zcela jasný (např. privatizace BPCH). Z mého pohledu nevhodné strukturování textu se ale týká celé dizertační práce. V protikladu k obvyklejšímu členění odborných monografií autor svou dizertaci skládá ze tří na sobě do značné míry nezávislých celků, přičemž každý z nich uvádí vlastním teoretickým i metodologickým zakotvením. Objevují se sice snahy o jejich propojení, avšak tyto vazby jsou jen velmi volné. K malé soudržnosti celku přispívá i již zmiňované kombinování metod z odlišných tradic, o jejichž kompatibilitě je možné vést nekonečnou debatu (sám autor ovšem tuto debatu nijak nezmiňuje).

Poslední výtka směřuje již k samotnému základu autorova metodologického přístupu. V třetí kapitole, kde prezentuje vlastní obsahovou analýzu lokálního periodika, spatřuji velký problém ve skutečnosti, že autorem kódovníku je Ondřej Plachý, který pak sám – jako jediný – jednotlivé zprávy kóduje. Tím naprosto popírá standární postup, kdy autor kódovníku nemá sám kódovat a kodérů by mělo být více než jeden. Autor toto reflektuje pouze větou *„Všechny zprávy byly kódovány pouze mnou, tudíž nebylo nutné uplatňovat test spolehlivosti kodérů.“* (str. 87). Jak by tedy vzdoroval námitce, že obsahová analýza v té části, kde převádí kvalitativní informace na kvantitativní kódy a s jejich pomocí je interpretuje, je nepřesvědčivá pro nedostatek objektivitu, resp. intersubjektivitu, již vznáší např. Kimberly Neuendorf, na niž autor odkazuje jako na svou metodologickou oporu? Metodologicky povrchně působí i čtvrtá kapitola, již autor prezentuje jako aplikaci antropologického přístupu s odkazem na Michaela Burawoye (odkazovaná publikace chybí v závěrečném seznamu zdrojů). I zde se domnívám, že specifika Burawoyova přístupu (již zmiňovaná „rozšířená případová metoda“, Ondřejem Plachým označovaná za „široký popis“) si autor neosvojil, přinejmenším je ve své dizertaci nijak nevysvětluje. Nelze se tak ubránit pocitu, že odkazy na metodologické práce mají spíše dekorativní funkci (podobně jako Habermas, Foucault a Bourdieu, jimž se každému dostalo po jednom odkazu bez hlubšího objasnění vazby na jejich dílo).

Předložená dizertace vyvolává mnoho dalších dílčích otázek k postupu autorovy práce (např. k tabulce 10: jak je vymezena hranice mezi „zneužitím moci či postavení“ a „manipulováním justice“ či dalšími typy neliberálního chování; jak je v obsahové analýze vymezeno rozlišení

mezi sekundárními a tericírními aktéry; odkud se vzaly kódy v tabulce 72, když v textu jsou s oporou v teoretické literatury vysvětleny jen tři, resp. čtyři z nich...), pro jejich vznesení a zodpovězení snad bude příležitost při obhajobě.

Mám-li se vyjádřit k tomu, zda práce splnila stanovený cíl, pak se domnívám, že jen částečně. Autor sice ze svého výzkumu vyvozuje závěry a formuluje odpovědi na vlastní výzkumné otázky, avšak z mého pohledu je problémem přesvědčivost těchto odpovědí v důsledku výše uvedených metodologických přešlapů. Otázky jsou navíc formulovány tak, že s využitím zvolených metod (obsahová analýza tisku a rozhovory) na ně nelze dát odpověď – zatímco otázky usilují o identifikaci socio-politických procesů a jejich aktérů (resp. neliberálních praktik a struktur), odpovědi jsou založeny na datech o jejich prezentaci v médiích či vnímání informanty v rozhovorech. Autor tedy zmapoval prezentaci a percepci těchto praktik a struktur, nikoliv jejich stav.

Na druhou stranu je třeba zmínit, že text upozorňuje na řadu zajímavých jevů – např. že střední třída může být základem udržení demokracie, jak tvrdí demokratizační kánon, ale stejně tak může být oporou autoritářských režimů či neliberálních praktik a struktur, pokud je jí umožněno na nich participovat ku svému prospěchu. Autor sám naráží na kontradikce ve výpovědích svých informantů, kteří vnímají problémy ve svém okolí, ale svou vlastní akomodaci na dané podmínky nijak nereflktují.

Práci přes výše uvedené výtky považuji za zajímavý příspěvek do politologické diskuse zejména pro její ambici o uplatnění nevšedních přístupů i autorovu upřímnou snahu o zpřístupnění vhledu do jím zpracovaného případu. S výhradou, že nemohu potvrdit, že práce vyhovuje vysokoškolskému zákonu, podle něhož dizertace musí obsahovat původní a uveřejněné výsledky nebo výsledky přijaté k uveřejnění (Plachý odkazuje pouze na jednu svou publikaci, která je s tématem dizertace spojená jen vzdáleně), se domnívám, že text Ondřeje Plachého splňuje minimální standardy kladené na dizertační práce vznikající v České republice v oblasti politických věd.

Dizertační práci **doporučuji k obhajobě** před příslušnou komisí.

V Hamburku dne 11.11.2020

Ing. Mgr. Jan Němec, Ph.D.